Терентьєва Н.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант Інституту вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України

ОСВІТА І КУЛЬТУРА В ГЛОБАЛЬНОМУ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ: ЕПОХА ПРОТИСТОЯННЯ

Освіта, як складова культури, у своїй зміні та модифікації невіддільна від напрямів перспективного розвитку української культури: проблематики буття особи, нації і держави, національних традицій та їх оновлення відповідно до вимог часу, культурного діалогу на міжнаціональному й міждержавному рівнях, усвідомлення належного місця нації у всесвітньо-історичному процесі [1, с. 345]. Культура є вираженням досягнутого людством / людиною рівня історичного прогресу. Глобалізація, утвердження інформаційного суспільства, ринкових відносин і демократизація потребують відповідного культурного забезпечення в умовах зрастання значущості інтелекту і прагнення дати (набути) освіту. Кінець XX століття засвідчив зміну соціально-політичної парадигми на соціально-культурну. Роль культури як складника людського розвитку визначається у таких напрямах: збереження культурно-історичної спадщини; забезпечення доступу до культурного надбання; розвиток творчого потенціалу суспільства; сприяння культурному різноманіттю в сачасних суспільствах [1, с. 363]. Основними рисами світової культурної ситуації початку XXI століття виокремлюють явище глобалізації, високотехнологічність, зміна уявлень про мету людського (гуманітарного) розвитку й роль культури в ньому.

Цивілізаційними викликами XXI століття, на яких варто закцентувати увагу вітчизняним працівникам системи вищої освіти, виокремлено такі: – невпинна глобалізація, яка охоплює всі сфери суспільства і не лише взаємозбагачує і взаємоузалежнює людство, а й загострює конкуренцію між країнами, народами, окремими громадянами в процесі їхньої взаємодії й географічної та економічної мобільності; – змінність, що прогресує в будь-якій сфері діяльності і ґрунтується на інноваційному типі розвитку; – демократизація й гуманізація сучасних суспільств з одночасним посиленням вимог до особистої компетентності та самодостатності людини; – формування нового цивілізаційного феномену – мережного суспільства через інноваційний розвиток ІКТ (В. Кремень, 2014) [2, с. 8-9].

На рівні культури глобалізаційні процеси виявляються в збільшенні стандартизованого всесвітнього ринку культурних послуг і товарів. Говорячи про освіту, ми говоримо і про освітні послуги і про продуктивну силу. Вища освіта набуває більшого соціального виміру, оскільки місія вищих навчальних закладів включає таку складову як ринок праці, що передбачає взаємодію рівня працедавець – ВНЗ, розширює перелік соціономічних професій, регулюючи відношення «індивід – соціальна інституція». Ці професії передбачають володіння випускниками юридичними, соціологічними, психологічними компетентностями в загальному, організаційно-управлінською та конфліктологічною – на високому рівні впровадження в практичну діяльність, сформованим проектно-дослідницьким мисленням. Вищезазначене підтверджує співпрацю рівнів «соціальна інституція – соціальна інституція», «соціальна інституція – особистість», «особистість – особистість» в глобальному просторі.

Глобалізм передбачає переосмислення економічних, екологічних, комунікаційних, інформаційних та інших аспектів щодо їх природи й співвідношення з культурою та культурною сутністю техніко-техногенних процесів на рівні протистояння наднаціонального і національного. Таке протистояння виявляється і через встановлення лідерства: лідерства країн,

лідерства технологій, лідерства наукового знання у формі когнітивного / креативного продукту тощо. На жаль, для України, за словами В. Кременя, характерною є тенденція не тільки згортання виробництва власного когнітивного продукту, а й зведення його до місцевого рівня [3, с. 194].

Значущим для розуміння позицій (можливого лідерства) країни у глобалізованому світі є рівень розвитку людського капіталу як інтеграційного показника, який визначає внутрішні можливості країни щодо продукування знання та його використання в промисловому і суспільному розвитку. Таким чином, складаються нові відносини між країнами, які продукують знання і країнами, які мають дефіцит знання – культурне протистояння глобалізму, оскільки передбачає культуру мислення, проектування (прогнозування), модулювання, виробництва і застосування когнітивного креативного продукту. На рівні національному це протистояння виявляється в економічному, техніко-технологічному та інформаційно-комунікативному напрямках. Отже, епоха культурного протистояння починається саме з глобалізаційних процесів.

Щодо наднаціонального рівня, йдеться про наднаціональні корпорації, які створюють наднаціональну цивілізаційну силу, що прискорює глобалізаційні процеси через такі чинники як розвиток інтелекту, компетентностей та якостей людей.

Наднаціональний рівень, на нашу думку, співмірний з ноосферизацією, яка передбачає, зокрема в сфері університетської освіти в контексті стратегічного планування сталого розвитку суспільства та людського розвитку формування критично-інноваційного потенціалу університету та нового мислення людини в умовах університетської освіти, а це передбачає реагування на соціальні, економічні, наукові та культурні аспекти; формування глобальних знань для розв’язання глобальних проблем; розвиток критичного мислення та активної громадянської позиції; інформованість, відкритість та прозорість діяльності закладу в рамках його автономії.

Література

1. *Богуцький Ю. П.* Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько. – К. : Знання, 2007. – 679 с.

2. *Кремень В. Г.* Проблеми якості української освіти в контексті цивілізаційних змін / В. Г. Кремень // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 1. – С. 8-15.

3. *Кремень В. Г.* Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / В. Г. Кремень. – 2-е вид. – К. : Т-во «Знання» України, 2011. – 520 с.

Омельчук Б.А.,
кандидат історичних наук,
ассистент кафедри туризму
Національного університету «Львівська політехніка»

ПАЛАЦ CHINOISERIE ЗОЛОЧІВСЬКОГО ЗАМКУ: З МИНУЛОГО АРХІТЕКТУРНОЇ ПАМ`ЯТКИ

За нашими спостереженнями, того, хто переступає межі сьогоденного музейного комплексу “Золочівський замок”, окрім Великого палацу, не меншою мірою вражає вишуканою красою реставрований Китайський палац. Його зведення, безумовно, було спричинене розповсюдженою у європейській культурі XVII ст. своєрідної “моди” на мистецькі твори Сходу. Деякі характерні риси східної архітектури знайшли своє втілення на новому ґрунті у довершених витворах так званого “китайського стилю” − “шинуазері” (франц. chinoiserie – “китайщина”; від China − Китай, іншими словами − “під Китай”). Утім, цей оригінальний стиль мало нагадував справжнє східне мистецтво, але як “метис”

особливо гармонійно поєднав у собі прикмети культур Сходу і Заходу. Де факто, інтер'єри тогочасних “китайських кабінетів” у маєтках аристократії і замках-палацах володарів багатьох країн Європи головним чином оздоблювалися дивовижними для европейського ока предметами Сходу, для прикладу, в замку Ханслардек (Голландія), палаці Вотер Гелері (графство Гамптон, Великобританія), у Потсдамському замку Санс-Сусі (Німеччина) чи Оранієнбаумському Китайському палаці неподалік Санкт-Петербурга (Росія).

У недалекому від Золочівського Підгорецькому замку – архітектурній перлині,(як думається), авторства Андреа дель Аква, що поєднала тогочасні оборонні новації і вишукані пізньоренесансні риси, на першому поверсі у числі 11 зал: Кармазинової, Дзеркальної, Жовтої, Зеленої, зали лицарського спорядження та спальні, знаходилась й Китайська зала. Подібне за оформленням приміщення ми можемо спостерігати в одному з кращих давніх замків Речі Посполитої , замку в Ланьцуті − важливого об`єкта оборонного призначення і місця постою королівського двору (нині на території Польщі, розташований на відстані трохи більш, ніж 60 км на південний захід від Белза).

Тяжко знайти у архітектурних рисах китайського палацу чітко виявлені східні мотиви, проте поза всяким сумнівом, стилістичне мудрування невідомого досі на ім`я будівничого другої половини XVII ст. породило гарну та вишукану ротондоподібну споруду.

Деякі з фахівців вважають, що Китайський палац-ротонду в Золочівському замку звели невдовзі після переможної битви з військом Османської імперії під Віднем (13.IX.1683 р.) на замовлення і коштом тогочасних власників Золочева – короля Речі Посполитої Яна III Собєського (17.08.1629-17.06.1696) і його дружини Марії Казимири Луїзи де Гранж д‘Аркуїн (28.06.1641-30.1.1716), більш знаної у Речі Посполитій як Марисенька .

На даний момент, у зв`язку з до кінця недослідженістю документальних джерел, достеменно нелегко з`ясувати, яким був первісний замисел будівництва цієї споруди на території Золочівського замку. За аналогією, згідно з дуже

детальним описом маленької королівської резиденції Яна III Собєського у Яворові, вщерть наповненої трофейними турецькими мистецькими утворами і зброєю, а також згадуваної Китайської зали у Підгорецького замку, можна тільки-но здогадуватися, що і Золочівська ротонда призначалась для розміщення тут екзотичних мистецьких творів Сходу і могла слугувати місцем урочистого прийому іноземних посольств чи польських можновладців. Герби, що прикрашають вхід будівлі ззовні і усередині над дверима другого поверху засвідчують її патрональний характер.

Віриться, що подальші архівні пошуки дадуть змогу виявити інвентар, датований останньою чвертю XVII ст. – часом найбільш тривалого перебування у Золочівському замку королеви Марисеньки.

На даному етапі наукових досліджень видається, що саме з особою королеви слід пов`язувати помітні зміни в реконструкції не лише Золочівського, а й інших королівських замків-резиденцій тогочасного Руського воєводства.

Хлипавка Г.Г.,
викладач кафедри українознавства
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛЮДСТВА ПІД ВПЛИВОМ ІНТЕРНЕТУ

Інтернет створив надшвидкі потоки інформації. Людина як біологічна істота не змінює своїх параметрів входу/ виходу інформації. Коли потоки різко прискорилися, великі за обсягом тексти поступилися місцем текстам коротким. І це вплинуло не лише на обсяги, але й на зміст. Ми стали людьми як коротких текстів, так і простих змістів.

Будь-які нові інформаційні технології несуть не тільки позитиви для людства, але і певні негативи. Якщо книга була носієм знань, то для інтернету основним компонентом стали не знання, а їх транспортування. А швидкість не може нести знання, вона несе інформацію, з якої потім можуть створюватись знання.

І це вплинуло не лише на обсяг, а й на зміст. Ми стали людьми як коротких текстів, так і простих змістів. «Медіа не є просто пасивними інформаційними каналами. Вони дають матеріал думки, формують процес мислення. Людина в мережі менше концентрується і споглядає. Розум зараз воліє отримувати інформацію в швидкому русі потоку частинок. Раніше я був аквалангістом в море слів, тепер я пробігаю по поверхні, як хлопець на гідроциклі. Наше фокусування на контенті медіа може зробити нас сліпими до глибинних ефектів» [1, с. 76].

Георгій Почепцов, визнаний експерт з інформаційної політики та комунікаційних технологій, здійснивши аналіз трансформацій людства під впливом Інтернету, окрім позитивних змін (як-от зростання відкритості влади та виникнення мережевих неієрархічних соціальних систем) вказує і на появу деяких біологічних відхилень, що викликають занепокоєння. Людина опиняється в оточенні надзвичайно швидких і численних потоків інформації, що дає поштовх до масового розвитку розладів уваги, нездатності зосереджуватися та феномену кліпової свідомості. Дедалі більше домінування коротких текстів спричинило і спрощення змісту, що неминуче буде віддзеркалено на нас як споживачах інформації, резюмує професор Почепцов [3, с. 245].

«Ми навчилися бути далеко один від одного, будучи разом. Люди хочуть бути один з одним, але також і всюди – пов'язаними зі всіма тими місцями, де вони хочуть бути. Люди хочуть організувати своє життя. Вони хочуть входити та виходити з усіх місць відразу, оскільки найбільш значущим для них є контроль над тим, куди саме спрямують вони свою увагу. Технології робить заявку на перегляд людських відносин – як ми дбаємо один про одного, як ми дбаємо про

себе – але це також дає нам можливість підтвердити наші цінності і нашу спрямованість» [2, с. 143].

Ми ставимо себе в такі умови, що можемо в кінці відчути себе ще більш самотнім, навіть якщо думаємо, що зв'язані з багатьма. У всьому цьому є інша втрата – ми втратили здатність до самотності, стану, який освіжає і живить ситуацію, який дозволяє нам встановити контакт з іншою людиною.

Питання трансформацій ідентичності та гуманітарного супроводу людини в епоху швидкого часу з його лавиною технологічних нововведень стають все більш актуальними і привертають все більшу увагу урядів західних країн. Так, уряд Великобританії ще кілька років тому детально вивчав цю тему, й одним із результатів досліджень став звіт про майбутні зміни ідентичності. Серед головних висновків цього звіту – масова поява складної ідентичності, що приходить на заміну одиничній простій ідентичності, та суттєві зміни, пов'язані зі зростанням ролі віртуального простору. Це означає, що якщо раніше людина могла описати себе одним словом, то зараз кожен має декілька пластів ідентичності, причиною чого значною мірою є вплив поширення Інтернету.

Вчені стверджують, що якщо перша Промислова революція великою мірою звільнила нас від необхідності примітивної ручної праці, то нинішня технологічна революція та розвиток штучного інтелекту звільнить багатьох із нас від необхідності думати. Збереження соціальної стабільності за таких умов вимагатиме або застосування насильства, або значного перерозподілу доходів. Дослідники зазначають, що інерційний сценарій розвитку може призвести до серйозних ризиків самого існування демократій з їхньою опорою на середній клас, аж до виродження у суспільство «хліба та видовищ» або, у сучасній інтерпретації, у суспільство «продуктових талонів та телевізора». Навряд чи планета зможе витримати декілька добре озброєних країн, що функціонують у такому режимі, і автори доповіді радять звернути особливу увагу на підготовку компетентних еліт, що здатні мислити, а також на зростання ролі освіти,

зайнятості та соціального капіталу як факторів, що завжди забезпечують потужні позитивні екстерналії для всього суспільства [3, с. 185].

Суттєвий вплив подальшої інтернетизації на ідентичність кожного з нас та зростання ролі інформаційних воєн, в епіцентрі яких ми опинилися, з новою силою піднімають питання сенсу прогресу. Найсучасніші засоби зв'язку повинні не примітизувати людське мислення, транслюючи риторику ворожнечі та ненависті, а нести інклюзивний розвиток усім громадам.

Література

1. Левченко Л.Л., Яроцький Л.В. Філософські основи інформації. – Житомир: Полісся, 2007. – 176 с.
2. Сіленко А. Інформаційні технології – новий імпульс для пошуку парадигми майбутнього суспільства // Політичний менеджмент. – 2007. – №3. – С.96-111.
3. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. – К.: Видавничий дім «Києво-Моглянська академія», 2015. – 498 с.

Гриців Н.С.,

викладач кафедри практичної психології факультету психології

Львівського державного університету внутрішніх справ

ГЕНЕЗА ЯВИЩА АНДРОГІНІЇ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Проблема співвідношення статі людини з її психологічними характеристиками була предметом наукових пошуків мислителів з давніх часів. Споконвічні уявлення про можливе вираження маскулінних і фемінних якостей

були сформульовані в дусі дихотомічної концепції – диктувалися строгими нормами, згідно яких всі поведінкові прояви поділялися на жіночі та чоловічі.

До 70-х років XX століття в дослідженнях представників західної соціальної психології побутувала поширена точка зору про відповідність статевої ролі, що базувалося на прийнятті гармонійної, функціональної орієнтації, а здоровою статевою орієнтацією вважалася відповідна біологічна стать індивіда.

Відповідно логіці досліджень, для жінок прояви фемінності – природні, функціональні, і є показником «здоров'я», а для чоловіків природною є маскулінна поведінка у всіх сегментах громадської активності.

При такому підході фемінність і маскулінність приймалися за полярні точки, протиставляючи риси в одновимірному континуумі. Це означає, що в одній особистості може виявлятися або маскулінна, або фемінна сукупність характеристик.

У зв'язку з розвитком економіки і зміною рівня життя в суспільстві дихотомічний принцип поділу соціальних ролей жінок і чоловіків з початку XX століття став поступатися позиціями іншим способам визначення шляхів формування психологічної статі особистості. Уявлення щодо мужності і жіночності змінилися, відбулося взаємопроникнення ролей, обумовлене об'єктивними переміщеннями суспільного устрою.

Жінки отримали доступ до сфер діяльності, раніше позначених, як виключно чоловічі, і це вимагало від них прояву очікуваних маскулінних рис (професії або громадській роботі) [2].

Маскулінність (мужність) і фемінність (жіночність) протиставляли і розуміли дихотомічно: або одне, або друге. Також їх розглядали, як полюси одного континууму: те, що відводить від мужності, автоматично наближає до жіночності, або як незалежні автономні виміри, вважаючи, що кожна людина може мати деякі маскулінні й фемінні ознаки, що передбачає вже розвиток андрогінності.

Термін «андрогінність» означає «володіння характеристиками обох статей». На сучасному етапі цей термін зазвичай використовують для опису гнучкості гендерних ролей.

Тому формування статевої самосвідомості та успішна статеворольова соціалізація є успішним механізмом використання власних особистісних ресурсів та успішної соціалізації загалом.

Дослідники намагалися з'ясувати чи відмінності маскулінності-фемінності генетично зумовлені чи сформовані внаслідок середовищних впливів.

На думку соціобіологів, відмінності в поведінці чоловіків і жінок утворилися природнім шляхом та сприяли виживанню індивідів. Виходячи з розподілу деяких видів праці за статевою ознакою, в певний період історії, дійсно мало значення для виживання.

Як справедливо відзначили Дж. Вільямс і Д. Бест, свобода переміщення жінки була обмежена, тому що їй завжди було необхідно доглядати за немовлятами. На противагу цьому, для полювання і війни були потрібні мобільність та сила, що зробило їх, відповідно заняттями чоловіків [2].

Слідуючи біосоціальному або еволюційному погляду дослідників, чоловіків вибирали за їх риси, пов'язані з домінантністю і соціальним статусом, а жінок – за риси, що вказують на високі репродуктивні можливості та здатність піклуватися про потомство.

Швидкі (в історичному сенсі) зміни, яким в останнє сторіччя піддалися жіночі ролі, свідчать про важливість культури у створенні і знищенні гендерних відмінностей. Ці зміни швидше революційного, ніж еволюційного характеру.

Д. Майерс відзначив, що мудрість еволюції – це мудрість минулого, вона повідомляє нам, які моделі поведінки були адаптивними в минулому, але не може сказати чи залишаються ці тенденції такими і сьогодні.

С. Бем, заперечуючи соціобіологам, доводить факт, що культура і технологія звільнили людину від того, що спочатку здавалося істотними біологічними обмеженнями і навпаки людина має можливість змінювати своє

оточення і, отже, змінювати щось в самій собі. С. Бем вважала, що андрогінія забезпечує великі можливості соціальної адаптації.

Так, у зарубіжних дослідженнях було виявлено зв'язок андрогінії з ситуативною гнучкістю (S. Bem), високою самоповагою (J. Orlofsky), мотивацією до досягнень (J. Spence, R. Helmrich), гарним виконанням батьківської ролі (D. Baumrind). Також відзначено також велику задоволеність шлюбом, більше відчуття благополуччя тощо.

Як вірно помітив С. Деглер, не еволюція чи природний відбір, а ми самі визначаємо собі життєві цінності [3].

Андрогінними індивідами називають людей, інтегрованих у своїй особистості і поведінці, як чоловічі, так і жіночі риси.

Андрогінність часто надає людям можливість проявляти найбільш адекватні для тієї чи іншої ситуації форми поведінки. Таким чином, ці люди не обмежуються тим вузьким колом реакцій, які вважаються гендерно-прийнятними. Багато чоловіків і жінок можуть володіти характеристиками відповідними традиційним гендерним очікуванням, але при цьому проявляти інтереси і поведінкові тенденції, що звичайно приписуються іншій статі. Іншими словами, люди можуть бути водночас мужніми і жіночними − тобто андрогінними [1].

Е. Маккобі і К. Джеклін звертали увагу на те, що висока фемінність у жінок часто пов'язана із заниженою самоповагою і підвищеною тривожністю. Пізніше довели, що високомаскулінні чоловіки і високофемінні жінки мають більше труднощів у тих видах діяльності, які не відповідають традиційним статеворольовим стереотипам тоді, як андрогінні особистості з високими потенціями маскулінності і фемінності легше змінюють тип та стиль діяльності залежно від умов, менше піддаються дистресам.

Багато дослідників дотримуються думки, що цілісну особистість характеризує не маскулінність чи фемінність, а андрогін [2].

Андрогінія розуміється, як емансипація обох статей. Штучний поділ якостей на чоловічі і жіночі призводить до накладання безглуздих обмежень на

обидві статі, сприяє розвитку гендерного конфлікту. Ми, природньо, повинні цінувати деякі якості, які в минулому вважалися чоловічими (або жіночими), але при цьому не слід вважати, що людина неодмінно повинна належати до певної статі, щоб володіти ними.

Таким чином, хоча андрогінність часто асоціюється з емоційною, соціальною та поведінковою компетентністю, для отримання більш повної картини впливу андрогінності на рівень індивідуальної адаптації та психологічної задоволеності необхідна додаткова інформація.

Андрогінні індивіди мають вибір з більш широкого репертуару чоловічих і жіночих ролей. Їхня поведінка керована не гендерно-рольовими нормами, а в першу чергу прагненням забезпечити і собі, і іншим найбільш повне особисте задоволення.

Література

1. Берн Ш. Гендерная психология / Шон Берн. – СПб.: Питер, 2004. – 318 с.
2. Социальная психология. Учебное пособие для вузов. Под редакцией А. Л. Журавлева – М.: ПЕР СЭ, 2002. – 351 с.
3. Robert Crooks, Karla Baur. Our Sexuality –8th ed., 2002.

Миколаєнко Н. М.,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ РЕДАКТОРІВ ДИТЯЧИХ ОСВІТНІХ ВИДАНЬ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ: ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ

Проблема формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань пов’язана із розв’язанням протиріч між теоретичним, предметним

змістом цієї діяльності та практичним міжпредметним характером професійної діяльності. Формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань у процесі фахової підготовки передбачає забезпечення її повноти (підготовки до виконання усіх професійних функцій), цілісності (готовності до самореалізації та самовдосконалення). Одним із підходів до вирішення означеної проблеми є моделювання процесу формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань.

Питанням моделювання педагогічних процесів, дослідженню можливостей моделювання як методу аналізу й синтезу педагогічних систем присвячені наукові праці С. І. Архангельського [2], Ю. К. Бабанського [3], В. П. Безпалька [4], С. С. Вітвицької [5], В. В. Докучаєвої [6], О. В. Клименюк, О. О. Калити, Є. Л. Бережної [7] та ін.

У цілому поняття "модель" у класичному розімінні розглядають як уявно чи матеріально-реалізовану систему, яка адекватно відображає чи відтворює предмет дослідження, дозволяє одержати нову інформацію у ході його вивчення [1, с. 19].

Сучасні науковці зосереджують увагу на тому, що модель – це знакова система, за допомогою якої можна відтворити дидактичний процес як предмет дослідження, показати в цілісності його структуру, функціонування та зберегти цю цілісність на всіх етапах дослідження [8, с. 31]; інформаційний образ реального об’єкта, який відтворює даний об’єкт (систему) з певним ступенем точності й у формі, відмінній від форми самого об’єкта (системи); аналогія, проміжна ланка між висунутими теоретичними положеннями та їх перевіркою у реальному педагогічному процесі [6].

Невід’ємним атрибутом формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань у процесі фахової підготовки є *змістовий компонент моделі.* Зміст навчання розглядаємо як педагогічно обґрунтований, логічно упорядкований, фіксований в навчальній документації (програмах, підручниках) та необхідний для обов’язкового вивчення навчальний матеріал, що визначає зміст діяльності викладача й пізнавальної діяльності студентів.

Для визначення можливостей формування професійної культури майбутніх

редакторів дитячих освітніх видань у процесі фахової підготовки у Житомирському державному університеті імені Івана Франка, було проаналізовано пакети навчально-методичного комплексу з напряму підготовки 6.030303. "Видавнича справа та редагування" і 6.020303. Філологія. Українська мова та література (спеціалізація: "Редагування освітніх видань").

У цілому, як показав аналіз, підготовка фахівців редакторсько-видавничого напряму на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка (Навчально-науковий інститут філології та журналістики), включає три цикли підготовки: гуманітарної та соціально-економічної підготовки; природничо-наукової підготовки; професійної і практичної підготовки.

Встановлено, що формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань, в першу чергу, спирається на вивчення дисциплін циклу *гуманітарної та соціально-економічної* підготовки ("Сучасна українська літературна мова", "Філософія", "Етика і естетика", "Культурологія", "Психологія"), які спрямовані на опанування основ наук про людину, суспільство, культуру, суспільну свідомість та на формування світогляду високоосвіченої людини. Особливе значення надається вивченню іноземних мов, забезпеченню комп'ютерної грамотності, вивченню державної мови, правознавства, соціології, філософії, логіки.

З'ясовано, що у процесі вивчення дисциплін циклу *природничо-наукової* підготовки ("Основи культури видання", "Основи професіональної комунікації", "Теорія масової комунікації", "Текстознавство", "Редактор-видавець в ринкових умовах" тощо) поєднуються базові знання з редакторсько-видавничих дисциплін в обсязі, необхідному для ефективного оволодіння професійно-орінтованими дисциплінами та вирішення професійних завдань.

Визначено, що дисципліни циклу *професійної і практичної* підготовки ("Вступ до спеціальності", "Основи редагування", "Коректура", "Режисура та архітектоніка видання", "Художнє оформлення видання", "Жудожньо-технічне редагування", "Журнальні видання", "Довідково-енциклопедичні видання", "Дитячі видання", "Навчальні видання", "Наукові та науково-популярні видання", "Художні видання")

складають ядро формування професійної культури майбутніх і забезпечують системою базових редакторсько-видавничих знань, формують основи професійної культури, що дає можливість вибору певних фахових напрямів у обраній професії, а також створює цілісну картину світу, сприяють оволодінню загальнолюдськими, соціально-моральними та естетичними цінностями, розвивають теоретичні знання та практичні уміння.

Узагальнюючий аналіз навчально-методичного комплексу видавничо-редакторського фаху ЖДУ ім. І. Франка показав, що базова підготовка майбутніх редакторів, у межах досліджуваної проблеми, здійснюється у *комплексному* поєднанні вивчення дисциплін кожного із зазначених циклів підготовки. Однак, зміст навчальних дисциплін передбачає формування лише окремих проявів професійної культури; недостатня увага приділяється формуванню та розвитку цілісного уявлення про професійну культуру майбутніх редакторів. Разом із тим, відсутня *конкретизація* завдань і систематизація матеріалу у напрямі формування їх професійної культури.

За таких умов, обґрунтовано необхідність упровадження спецкурсу "Професійна культура редактора дитячих освітніх видань", який розглядається у межах дослідження, як структурне ядро (стрижень) комплексу предметів, що спрямовані на формування професійної культури майбутніх редакторів дитячих освітніх видань. Логіка побудови програми спецкурсу "Професійна культура редактора дитячих освітніх видань" складається із тем, що розкривають процес формування професійної культури, застосування на практиці набутих знань, перетворення їх у професійні уміння та навички.

Література

1. Антонова О. Є. Базові знання з педагогіки: становлення, розвиток, технологія формування : [монографія] / О. Є. Антонова. − Житомир : ЖДПУ, 2003. − 208 с. - с. 51; Штофф В. А. Моделирование и философия / Виктор Александрович Штофф. – М.–Л. : Наука, 1966. – 301 с.

2. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе и его закономерные основы и методы : учеб.-метод. пособие / С. И. Архангельский. − М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.

3. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований: дидактический аспект / Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1982. – 192 с.

4. Беспалько В. П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов / В. П. Беспалько, Ю. Г. Татур. – М. : Высш. шк., 1989. – 141 с.

5. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підруч. за модульно-рейтинговою системою навчання / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 384 с.

6. Докучаєва В. В. Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі : [монографія] / В. В. Докучаева. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 304 с.

7. Клименюк А. В. Методология и методика педагогического исследования. Постановка цели и задач исследования: учеб. пособ. / А. В. Клименюк, А. А. Калита, Э. Л. Бережная. – К. : ГП ППО «Укрвузполиграф», 1988. – 97 с.

8. Ягупов В. В. Моделювання навчального процесу як педагогічна проблема / В. В. Ягупов // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – К. : МДГУ, 2003. – Вип. 1. – С. 28–37.

Калька Н.М.,
старший викладач кафедри практичної психології факультету психології
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА АНДРОГІННОСТІ СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

В останні роки в рамках гендерної та соціальної психології виникає багато суперечностей навколо розуміння та ставлення до явища андрогінності, що коливаються від вкрай негативних до навпаки – позитивних.

Психологія трактує андрогінність як глибинну особливість людської психіки. К.-Г. Юнг у своїх дослідженнях стверджує, що людська психіка – андрогінна за природою. У житті андрогін у більшості стає «лише чоловіком» або «лише жінкою», але обидві форми існування збиткові і потребують відновлення початкової цілісності [3].

На думку К.-Г. Юнга, в основі ідеї єдності двох протилежностей – чоловічої і жіночої − лежить архетипічний образ. Утілення чоловічого начала в жіночому (анімус), і жіночого в чоловічому несвідомому (аніма), тобто психологічну бісексуальність він розглядає, як найзначніші архетипи, як те, що впливає на поведінку, її регулятори, що проявляють себе найбільш типово в деяких снах і фантазіях, або в ірраціональності чоловічого почуття і жіночого міркування.

Архетип «аніма-анімус», на думку К.-Г. Юнга, складається з витіснених, непрожитих рис особистості, що містять величезні можливості і енергію для більш повної реалізації потенціалу особистості. Залишаючись у несвідомому, аніма і анімус певною мірою небезпечні. Усвідомлення ж чоловіком своєї внутрішньої жіночності (аніми), а жінкою − мужності (анімуса) призводить до відкриття та інтеграції істинної сутності, що є показником особистісного зростання.

Термін андрогінність, що означає «володіння характеристиками обох статей», походить від грецьких слів «андрос» − чоловік і «гине» − жінка. Даний термін використовується для опису гнучкості гендерних ролей.

Незважаючи на велику кількість суперечностей, впродовж історичного розвитку відбувся поділ рис, якостей, поведінкових та емоційних проявів, які традиційно вважаються чоловічими (маскулінними) і жіночими (фемінними), на суспільні ролі та позиції, які певною мірою обмежують поводження, самовиявлення і самореалізацію тощо.

Щоб людина прийняла, усвідомила свою стать і навчилася використовувати її ресурси, необхідна статеворольова соціалізація, що полягає у засвоєнні в онтогенезі пов'язаних зі статтю ролей, цінностей, форм поведінки і діяльності.

Біологічна стать і психологічний складник пов'язані неоднозначно: чоловік може мати жіночий характер, а жінка − поводитися по-чоловічому. Переважно чоловічий стиль поведінки і спілкування характеризують, як більш активний, змагальний, предметно-інструментальний, а жіночий − як експресивний, залежний, пасивний, емпатійний.

Американський психолог С. Бем запровадила поняття «андрогінний тип». За результатами власного запитальника виокремила вісім статеворольових типів, серед яктх маскулінні чоловіки (нечутливі, енергійні, честолюбні); маскулінні жінки (наділені сильною волею, схильні змагатися з чоловіками і претендувати на їх місце у професії, соціумі, сексі); фемінні чоловіки (чутливі, цінують людські стосунки і досягнення духу, нерідко належать до світу мистецтва); фемінні жінки (архаїчний тип абсолютно терплячої жінки, що охоче погоджується бути «фоном» у житті близьких людей, характеризуються витримкою, вірністю і відсутністю егоїзму); андрогінні чоловіки (поєднують у собі продуктивність і чутливість); андрогінні жінки (здатні розв'язувати цілком «чоловічі» завдання, використовуючи жіночі засоби – гнучкість, комунікабельність); недиференційовані чоловіки і жінки (часто не вистачає лібідо в широкому значенні слова, вони страждають від нестачі життєвих сил) [1].

Також вона визнає, що концепція андрогінності далека від реального стану справ, так як перехід особистості до андрогінності вимагає змін не особистісних особливостей, а структури суспільних інститутів. Крім того, існує небезпека втрати того позитивного, що несе в собі згладжування дихотомії чоловічого-жіночого.

Слід зазначити, що андрогінний образ є насправді найбільш природнім, оскільки кожен нас містить в собі чоловіче і жіноче начало, проте останнім часом ним доволі часто спекулюють.

Так, у світі кіно, моди часто користуються популярністю андрогінні особистості. Публічні особи цілеспрямовано створюють андрогінний образ, щоб привернути до себе увагу, акцентуючи при цьому тільки на зовнішності, залишаючись внутрішньо суто маскулінними чи фемінними.

Андрогінність буває як фізичною, так і психологічною, але однозначно це явище набагато глибше, ніж просто зовнішність. Вона пов'язана зі стилем мислення, особливостями поведінки, специфікою емоційного реагування.

В силу панування гендерних стереотипів у нашому суспільстві, зазвичай, таких осіб сприймають із зацікавленням або пересторогою, оскільки вони не підпадають під пряме трактування маскулінної чи фемінної гендерної ролі. Як наслідок, часто їх можуть сприймати у суспільстві як «безстатевих» осіб.

Відтак, андрогінys особи, здатні вийти за межі гендерних ролей, проявляють більше гнучкості та адаптивності в різноманітних життєвих ситуаціях, здатні забезпечити емоційний та особистісний комфорт як для себе, так і для власного оточення.

Література

1. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов Пер. с англ. / Сандра Бем. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 336 с.
2. Крукс Р. Сексуальность / Р. Крукс, К. Бауэр. – М.: Прайм- Еврознак, 2004. – 452 с.

3. Юнг К.-Г. Человек и его символы / Карл-Густав Юнг. – М.: Серебряные нити, 2006. – 352 с.